

Zajednički seminar SMH-IS i SKEI uz potporu FES

Šibenik, 22. – 23. listopada 2015

KOLEKTIVNI UGOVORI (trend, prava, problemi)

**Sekretar SKEI
Bogdan Ivanović**

3.4. **Migracija rada** (dodatno i bjegunaca): Dolazak radne snage, koja je spremna raditi za **manje plaće i slabije uvjete rada**

4. Sve prije pomenuto znači **opasnost**, da standardi rada u razvijenim državama **stagniraju** ili se čak **smanje**, u državama u razvoju suprotno **povećaju**.
5. U 2. polovini 20. stoljeća je bila **kritikovana radnička zaštita** evropskih država na jednoj strani u usporedbi sa SAD na drugoj strani – evropski socialni model je za radnike **više ljubazan** i zbog toga **skuplji** za poslodavce i države – zbog toga **opasnost trenda za smanjivanje** opterećenja socialne sigurnosti i solidarnosti zbog medjunarodne konkurencije (plašenje radnika i stanovnika, da je danas u globalnom svijetu medjunarodna konkurencija u troškovima **uvjet za ekonomski opstanak**).
6. U suštini moraju radnička prava **štititi slabiju stran** – a ovo je radnik.
 - 6.1. Ipak se postavlja pitanje, dali je **moguće** u svijetskoj privrednoj krizi (recesiji) **privremeno smanjenje prava radnika** – odgovor je **DA**; očuvanje zaposlenja radnika je **prioritet** u odnosu na privremeno slabije uvjete rada (ovo je korak u **nazad**, da bi mogli u ponovnoj privrednoj rasti učiniti korak u **napred** – **prilagodjivanje radničkih standarda u odnosu na pogoršanje ekonomskih uvjeta**)

Seminar SMH-IS i SKEI

I. STAGNACIJA RADNIČKIH PRAVA

1. **Pravilo:** Radno-pravne norme/standardi se moraju tijekom vremena modernizirati, mijenjati i prilagoditi novim društvenim i ekonomskim činjenicama.
2. **Opasnost:** U razvijenim zemljama (među njima je i Slovenija kao članica OECD) će radno-pravne norme stagnirati ili se čak smanjivati – **ipak ovo neće proći sa konsenzom svih socialnih partnera.**
3. Stranke kolektivnih ugovora u pojedinoj državi su **samostalne** – ipak kolektivna pregovaranja su sve više zavisna od širih svjetskih faktora.
 - 3.1. **Globalizacija:** Uzrokovanje **prijenosa** proizvodnje na druge lokacije zbog konkurencije i pritisak na **sniženje** standarda zaštite radnika
 - 3.2. **Delokalizacija:** Uzrokovanje velike **besposlenosti** u razvijenim državama
 - 3.3. **Eksplzija stanovništva:** Posljedica je uticaj na tržište radne snage i **smanjivanje prava radnika** (povećanje konkurencije u traženju zaposlenja)

Seminar SMH-IS i SKEI

- 6.2. Ekonomska kriza donosi „**stranski učinak**“ : ukidanje proizvodnje, koja je već u vremenu konjunktura „vegetirala“- proširenje „prostora“ za uspješna i razvojno usmjerena poduzeća (ovo je cijena ekonomskog natjecanja)
- 6.3. Evropskog socialnog modela nema bez socialnog dialoga – pogoršanje standarda radnika u privrednoj krizi **mora biti dogovoreno sa strane stranaka kolektivnog pregovaranja**
- 6.4. Sljedeća **opasnost** je, da **mjere štednje decentraliziraju** i time destabiliziraju sistem kolektivnog pregovaranja – privredna kriza **jača** pregovaračku snagu poslodavaca i suprotno **slabi** pregovaračku snagu sindikata
- 6.5. Medjunarodne i regionalne financijske institucije (OECD, IMF, SB, ECB) kod sklapanja trgovinskih i investicijskih medjunarodnih ugovora i mehanizma financijske pomoći u više primjera **traže (uvjet) neopravdeno** smanjivanja prava radnika i razine socialne zaštite

Seminar SMH-IS i SKEI

II. PITANJE PRAVA NA OGRANIČENJE UPOTREBE ŠTRAJKA ZBOG ZAŠTITE EKONOMSKIH INTERESA PODUZEĆA

1. Bitni elementi sindikalne slobode:

1.1. Pravo na slobodno **osnovanje** sindikata i slobodno **učlanjivanje** u sindikat

1.2. Pravo na **slobodno i avtonomno kolektivno pregovaranje**

1.3. Pravo na **kolektivne akcije**, uključivo sa pravom na **štrajk**

2. Na osnovi opšte priznatog načela međunarodnog prava sindikalna sloboda **gubi svoje značenje**, kad je **zabranjen ili ograničen** jedan od pomenutih elemenata sindikalne slobode.

3. Sindikalno djelovanje treba biti **zaštićeno** i tada, kad ulazi u privrednu slobodu poduzetnika.

3.1. Što žele ograničiti poslodavci?

- Primjenjivanje sindikalne slobode, koja znači ograničenje prava na vlasništvo, slobodu privredne inicijative i slobodu konkurencije, što znači uticaj ograničenja na različita tržišta - **pre svega na tržište rada i ponudu**

Seminar SMH-IS i SKEI

zaposlenja

3.1.1. Glavna funkcija kolektivnog pregovaranja: da se **spriječi** poslodavcima rad radnika **ispod** minimalnih standarda, koji su dogovoreni sa kolektivnim ugovorima – spriječiti „**takmičenje do dna**“ kod određivanja plaća i radnih uvjeta

4. **Što** se je dogodilo i **što** se događa u najnovijoj sudsko praksi?

4.1. Još 1999 je Sud EU u primjeru „Albany“ utemeljivao imunitet kolektivnih ugovora od pravila o konkurenciji (tadašnji 85 (1) članak UDEU, danas članak 101, ne važi za kolektivni ugovor kao sporazum)

4.2. Ipak već u 80-tim godinama prošlog stoljeća pojav **suprotnog trenda**, najprije zbog stava konzervativne Thatcherjeve britanske vlade

4.3. Do **potpunog okreta** Suda EU došlo je 2007/2008 u primjerima Laval, Viking i Ruffert – retrogradnja u pravcu smanjivanja zaštite sindikalne slobode ojača se u vremenu ekonomske i financijske krize i uvođenja štednje kao i reformi tržišta rada na zahtjev međunarodnih financijskih institucija i institucija EU, pa i u financijskom mehanizmu pomoći na zahtjev Trojke

Seminar SMH-IS i SKEI

4.4. U vezi sa time se postavlja pitanje, dali je praksa različitih sudova i međunarodnih organa **uskладjena** i koje su **nadležnosti** nadzornih organa Međunarodne organizacije rada (MOR/ILO) i Evropskog odbora za socialna prava (EOSP) za razliku od Evropsog suda za čovjekova prava (ESČP) i Suda EU?

4.4.1. Radno-pravna struka priznaje status vrhovnog autoriteta MOR kao specialne agencije Organizacije udruženih naroda zbog 3 – partitnog sastava i integriteta postupka prihvaćanja standarda

4.4.2. Iz prakse Evropskog suda za čovjekova prava, Suda EU i Evropskog odbora za socialna prava proizlazi, da se organi **pozivaju na praksu MOR – ipak uvijek nisu uskladjeni**

4.4.3. **Najnoviji incident** u MOR: na 101. konferenciji 2012 je poslodavska grupa zauzela stav, da pravo na štrajk **nije priznato u konvencijama MOR** (pošto ovo nije izričito pomenuto ni u jednoj konvenciji MOR – zbog toga Odbor nezavisnih vještaka **nema pravo prihvatiti obavezujoča obrazloženja konvencija MOR u vezi sa zaštitom prava na štrajk**)

4.4.3.1. Sa ovkvim stavom se nije slagala sindikalna strana pa ni čitav Odbor – ne ide za stručni stav, već za **politički** stav poslodavaca (u suštini ovaj odbor **je stručni** a ne politički organ)

Seminar SMH-IS i SKEI

4.4.3.1.1. Iz izvještaja Odbora proizlazi „**opasna nova praksa**“: Odbor **nije razmatrao** pravo na štrajk, pošto se poslodavci ne slažu, da je pravo na štrajk priznato u Konvenciji MOR br. 87

4.4.3.1.2. U bogatoj 60 – godišnji praksi je prije toga MOR formirao stav, da baš Konvencija br. 87 **štiti pravo na štrajk bez načela „razmjere i proporcionalnosti“ kod presudjivanja zakonitosti štrajka** (mada ova konvencija uopšte ne spomenuje reči „štrajk“) zbog ograničavanja privredne slobode – načelo razmjere je bilo dozvoljeno upotrebiti samo u ograničenim primjerima tako zvane „**nužne službe (minimum service)**“, kad je ograničenje štrajka nužno zbog zaštite drugih čovjekovih prava u javnom interesu: zakonitost štrajka nije zavisna od razmejeve povrijede ekonomskog interesa poduzeća

4.4.3.2. Laval je **pouzrokovao brojne posljedice** na uredjenje u Švedskoj: švedski sud je prihvatio odluku, da mora švedski sindikat platiti štetu 342.000 € poduzeću Laval (poslije toga švedski sindikati niso više izveli ni jedan štrajk u potporu kolektivnim pregovaranjem sa stranim poduzećima)

4.4.3.4. U V. Britaniji je britanski sindikat pilota odkazao štrajk zbog prakse Laval

4.4.3.5. Evropski sud za čovjekova prava je 2014 u primjeru solidarnostnog štrajka RTM (pomorski i transportni radnici) zabranu štrajka po pravu VB **ocjenio kao opravdano na osnovi međunarodnog radnog prava**

Seminar SMH-IS i SKEI

III. EKSKLUZIVNO UREDJIVANJE PRAVA ZA ČLANE SINDIKATA

1. Reakcija sindikata na trende poslodavaca, koji jačaju svoju poziciju u kolektivnom pregovaranju, da treba **sindikalno djelatnost ograničiti** (retrogradnja u 19. stoljeće), se kaže u pokušaju dogovaranja različitih klauzula o **boljem tretiranju svojih članova: cilj je ojačati pregovaračku snagu i povećati broj članova sindikata** (pa i ovo je retrogradnja u prošlost sindikalizma).

1.1. Još u prošlom stoljeću je bila običajna praksa, da se dogovaraju tako zvane „**shop klavzule**“ u anglosaksonskim i skandinavskim državama (ova praksa se **nije primjenjivala** u većini kontinentalnih država)

2. Ovo aktualno pitanje donosi u **praksu** Slovenije 224. članak Zakona o radnim odnosima -1, koji donosi **pravno osnovo** za mogućnost **povoljnijeg** uređivanja prava (koja nisu uređena sa zakonom) u kolektivnim ugovorima djelatnosti za **člane sindikata**, koji su potpisnici kolektivnog ugovora djelatnosti.

3. Ali primjer je već pred Ustavnim sudom – tražena je presuda, dali ide za **nedozvoljeno** diskriminaciju u članstvu sindikata (tako tvrdi predlagatelj)

4. Sama činjenica, da zakon u radnim odnosima omogućava, da se sa kolektivnim ugovorima dogovaraju prava samo za članove sindikata (ne za sve radnike), još **ne bi trebala značiti**, diskriminaciju na osnovu članstva u sindikatu.

Seminar SMH-IS i SKEI

4.1. Nedozvoljena diskriminacija na osnovu članstva u sindikatu **je**, kad vlast ili poslodavac **djeluje protiv** člana sindikata sa nekom **mjerom** na području zaposlenja sa namjerom, da se radnik zaposli **pod uvjetom**, da ne postane član sindikata ili se iz sindikata **izčlani** ili da se da odkaz radniku ili se mu napravi šteta, **pošto je član sindikata ili je aktivan u sindikalnom radu** (1. članak konvencije MOR br. 98)

4.2. Članak 10. (1) slovenskog Zakona o kolektivnim ugovorima određuje osobno važnost kolektivnog ugovora **samo za člana sindikata** potpisnika, kad je potpisnik **nereprezentativan** sindikat (ovo znači, da 224. članak Zakona o radnim odnosima – 1 ovakvu situaciju samo **proširuje**)

4.3. MOR **dozvoljava oba sistema** (ali daje **prednost važnosti kolektivnog ugovora za sve radnike** po stavu: sindikat je pozvan, da se u kolektivnom pregovaranju brine za sve radnike, ne samo za članove sindikata i u većini država postoji mehanizam proširene važnosti kolektivnih ugovora za sve radnike)

4.4. Postoji jedno **mišljenje**, da dikcija 224. članka ZDR -1 **nije** diskriminatorno sporna: sporna bi mogla biti **zabrana poslodavcu** (na osnovu zakona ili kolektivnog ugovora), da **ne smije** u jednakom standardu nuditi prava i drugim radnicima, koji **nisu** članovi sindikata kao stranke kolektivnog ugovora

4.5. Iz prakse izlazi, da imaju Evropski odbor za socialna prava i pod njegovim uticajem Evropski sud za čovjekova prava više strog kriterij od MOR: klauzule povoljnijeg tretiranja članova sindikata (union security

Seminar SMH-IS i SKEI

clouses odnosno shop clouses) , se tretirajo kao **prekršaj** negativnog vidika prava udruživanja po 5. članku Evropske socialne povelje i 11. članka konvencije o čovjekovim pravima

4.6. Možemo sa sigurnošću tvrditi, da u primjeru 224. članka Zakona o radnim odnosima -1 **ne ide** za ogrožavanje same suštine temeljnog prava do sindikalnog (ne)udruživanja i da je **otvotreno kod presude** prekršaja negativnog vidika udruživanja u sindikat (a ovo pitanje nije bilo postavljeno Ustavnom sudu)